

FÓRUM

Ficsor Mihály

MONDJUNK LE A FELSZÓLALÁSRÓL!

I. BEVEZETÉS

1.1. A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület (MIE) Gyógyszeripari Munkabizottsága az elmúlt évben állásfoglalást adott ki.¹ Ebben javasolta, hogy a szabadalom megadására irányuló nemzeti – tehát a Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) előtt folyó – eljárásba vezessük be a felszólalás intézményét. Az állásfoglalást – amelynek szövege az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle előző számában olvasható² – a MIE 2005. november 16–17-én tartott ráckevei konferenciáján külön kerekasztal-beszélgetésben vitatták meg.

1.2. Az állásfoglalás szerint bevezetése esetén a felszólalás a következő jellemzőkkel rendelkezne:

- „a) az MSZH előtt indítható;*
- b) bárki által;*
- c) a szabadalmi leírás, az igénypont és a rajz megadás alapjául szolgáló változatának az MSZH által a Szabadalmi Közlöny és Védjegyértesítőben történő meghirdetése után;*
- d) a felszólalás alapja az érdemi vizsgálat során vizsgált feltételek hiánya lehet [Szt. 74. § (2) bek.];*
- e) írásban benyújtandó, az okok felsorolásával és részletes indokolással;*
- f) felszólalás a meghirdetéstől számított 3 hónapon belül nyújtható be;*
- g) a felszólalási eljárás a felszólalásra nyitva álló határidő letelte után indul;*
- h) a határidő letelte után további okokkal nem egészíthető ki a felszólalás;*
- i) a határidő letelte után visszavont felszólalások hivatalból elbírálandók;*
- j) ugyanazon ügyben érkezett több felszólalást egy eljárásban kell elbírálni;*
- k) az ügyben az MSZH 3 tagú tanácsa dönt;*
- l) a tanácsban nem vehet részt a felszólalással érintett szabadalom elbírálója;*
- m) az eljárás lefolytatására a megsemmisítési eljárásra vonatkozó szabályok (Szt. 80–81. §-ok) megfelelően irányadóak;*
- n) a felszólalás elbírálásáig érdemi határozat (megadó vagy elutasító) nem hozható;*

¹ L. www.mie.org.hu

² A felszólalás intézményének a magyar szabadalmi jogba történő bevezetéséről – A Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület Gyógyszeripari Munkabizottságának állásfoglalása; összeállította: *Tar Miklós*. Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 1. sz., 2006. február, p. 148–152.

- o) a felszólalás elbírálásakor hozott döntés lehet: 1. a felszólalás elutasítása (azaz az eljárás folyik tovább a jelenlegi rend [Szt. 77. § (2)–(4) bek.] szerint); 2. a felszólalásnak helytadás (azaz a bejelentés elutasítása); 3. részleges helytadás;
- p) jogorvoslat: a döntés ellen fellebbezni az MSZH erre a célra létrehozandó tanácsánál lehet, az itt született döntés ellen sem tovább fellebbezni nem lehet, sem megváltoztatási kérelemmel élni. Az itt született döntés ugyanolyan lehet, mint az elsőfokon hozott (lásd előző pont). A felszólalási procedúra lezárásával annak figyelembevételével meghozott MSZH érdemi határozat ellen természetesen a jelenleg szabályozott módon (Szt. 85. §) lehet megváltoztatási kérelemmel élni.³

A munkabizottság szerint a felszólalás bevezetését indokolná:

- a) a nemzeti és az európai úton folyó eljárások közelítése;
- b) az MSZH munkájának segítése;
- c) a szabadalmak minőségének javulása;
- d) a költségek csökkenése;
- e) az engedélyezési eljárás meghosszabbodásának nem jelentős mértéke;
- f) számos történeti ok.⁴

1.3. Ez az írás a MIE említett konferenciáján (lásd az 1.1. pontot) a munkabizottsági állásfoglalás tárgyában tartott előadásom írott, szerkesztett változata. Közlése a szabadalmi eljárásba illeszthető felszólalásról kezdeményezett szakmai vita folytatását – és nem lezárását – célozza.

II. A MIE-MUNKABIZOTTSÁG JAVASLATÁNAK ÉRTÉKELÉSE

2.1. A MIE Gyógyszeripari Munkacsoportjának állásfoglalásában előadott javaslat a következőkkel vethető össze:

- a) az Európai Szabadalmi Hivatal (ESZH) előtti felszólalási eljárással (az ESZE 99–105. cikkével);⁵
- b) a védjegy lajstromozására irányuló eljárásban intézményesített felszólalással (a Vt. 61/B–61/H. §-aival);⁶
- c) a felszólalásnak a magyar szabadalmi jog történetéből ismert változataival;
- d) a szabadalom megadására irányuló eljárásnak a hatályos Szt. szerinti szabályaival (az Szt. IX. fejezetével).⁷

³ MIE, i. m. (2), p. 148–149.

⁴ MIE, i. m. (2), p. 149–152.

⁵ Az európai szabadalmak megadásáról szóló 1973. október 5-i Müncheneri Egyezményt (az Európai Szabadalmi Egyezményt, vagyis az ESZE-t) a 2002. évi L. törvény hirdette ki.

⁶ L. a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvényt (a Vt.-t)

⁷ L. a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvényt (az Szt.-t)

2.2. Lássuk, mivel jár az említettekkel való összevetés!

Ad a) A felszólalásnak az európai szabadalmi rendszerben betöltött szerepét roppant világosan írja le Singer: „az ESZE alapján történő felszólalás ténylegesen nem más, mint egy központosított megvonási eljárás”.⁸ Ez tehát a felszólalás rendeltetése az ESZE rendszerében: az európai szabadalom egyetlen központosított eljárásban való megtámadása. Az MSZH előtt folyó nemzeti eljárásban a felszólalás ilyen célt nyilvánvalóan nem szolgál.

Az ESZE alapján nincs olyan felszólalási ok (100. cikk), amely ne volna egyben elutasítási (97. cikk) vagy megsemmisítési (138. cikk) ok is.

A felszólalás ESZE szerinti változata követi és nem megelőzi a szabadalom megadását; ez tehát ún. *post-grant* rendszer (szemben a MIE munkabizottsága által javasolt megoldással).

Ad b) A védjegy lajstromozására irányuló eljárásban a hivatalból és a felszólalás alapján vizsgált feltételek, illetve kizáró okok különböznek: a viszonylagos kizáró okokra felszólalás alapján kiterjedő érdemi vizsgálat nem a feltétlen kizáró okok hivatalból végzett vizsgálatát ismétli meg, „javítja ki” (Vt. 55–64. §). Ez igen lényeges különbség a MIE munkabizottságának a szabadalmi eljárásba beilleszkedő felszólalásra vonatkozó javaslatához képest, hiszen e javaslat szerint a szabadalmi eljárásban benyújtott felszólalás – legalábbis részben – az érdemi vizsgálat megismétlésével járna, annak „kijavítására” szolgálna.

A Vt. szabályai szerint [lásd a Vt. 61/B. §-ának (1) bek.-ét] nem szólalhat fel bárki, csak a korábbi jog jogosultja (ez is eltér a munkabizottság javaslatától). Ezt lényegében az magyarázza, hogy a védjegy lajstromozására irányuló eljárásban a hivatalból és a felszólalás alapján végzett vizsgálat elkülönülésével a közérdek védelmében *ex officio* történő fellépés és a magánérdeknek az önrendelkezés szabadsága körében való érvényesítése válik szét.⁹

A felszólalásnak az Európai Unióhoz való csatlakozáshoz kapcsolódó Vt.-módosítással történő bevezetését hangsúlyosan indokolta az a gyakorlati szempont, hogy a korábbi jog jogosultja (az új rendben immár: a felszólaló) csak a felszólalási eljárásban kötelezhető saját védjegye tényleges használatának igazolására. A közösségi védjegyrendszerbe való beilleszkedés szintén a felszólalás bevezetése mellett szólt, hiszen így volt elérhető, hogy a közösségi védjegyek jogosultjai ne kerüljenek – a költségek szempontjából – előnyösebb helyzetbe az MSZH előtti eljárásban, mint a magyarországi védjegyek tulajdonosai a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal előtti eljárásban.¹⁰

Ad c) A magyar szabadalmi jog történetének tükrében sem válik vonzóbbá a felszólalás bevezetésének elképzelése. Az első jó ötven évben bejelentési – érdemi vizsgálat nélküli – rendszert egészített ki a felszólalás, hiszen ebben az időszakban (1895 és 1949 között)

⁸ Romuald Singer és Raph Lunzer: The European Patent Convention. London, 1995, p. 460.; I. még: T. M. Haeusser: Technologies breed different strategies. Managing Intellectual Property, www.managingip.com, Patent Focus 2005, p. 4–8.

⁹ L. az egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi törvények módosításáról szóló 2003. évi CII. törvény alapjául szolgáló törvényjavaslat indokolásából az általános indokolás II. 3. pontját és a részletes indokolásnak a 25–31. §-okhoz tartozó részét: http://www.hpo.hu/hirek/2004/2003-102_hatalybalepes.html

¹⁰ L. az indokolásból [i. m. (9)] az általános indokolás III. 2. pontját

„a találmány új volta hivatalból nem tétetik vizsgálat ... tárgyává”.¹¹ Csupán 1949 és 1983 között párosult a felszólalás lehetősége elővizsgálattal.¹² Az 1969. évi II. törvény 1983. évi módosítása¹³ pedig éppen azt a tanulságot vonta le, hogy az elővizsgálattal kombinált felszólalás nem vált be. Az akkori módosítást alátámasztó indokok között szerepelt, hogy a felszólalás indokolatlanul elhúzta az eljárást, valamint, hogy nem mutatkozott számottevő gyakorlati igény a felszólalásra szabadalmi ügyekben.¹⁴ Hatályos szabadalmi törvényünk, az Szt. megalkotása, illetve előkészítése idején sem vetődött fel a szakmai viták során, hogy vissza kellene állítani az elővizsgálati rendszert kiegészítő felszólalást.¹⁵

Ad *d*) Hatályos jogunk – az Szt. alapján – az összes olyan gyakorlati igényt kielégíti, amelyet a MIE munkabizottsága által szorgalmazott felszólalási rendszer szolgálhatna.

Az Szt. 47. §-ának (1) bekezdése értelmében a szabadalom megadására irányuló eljárásban az MSZH a tényeket hivatalból vizsgálja, vizsgálata nem korlátozódhat csupán a bejelentő állításaira. Emellett a szabadalmi bejelentés elbírálását befolyásoló bármely körülmény az MSZH tudomására hozható észrevétel (Szt. 71. §) benyújtásával, azaz mód van annak jelzésére, hogy a találmány, illetve annak bejelentése nem felel meg az Szt.-ben meghatározott valamely szabadalmazhatósági feltételnek. Észrevételt bárki (igaz, ügyféli jogállás nélkül) benyújthat a közzétételt követően a vizsgálat körébe tartozó bármely feltételre, kizáró okra vonatkozóan. Az észrevételt a kifogásolt feltételre kiterjedő vizsgálat során az MSZH figyelembe veszi. Bár az észrevételt benyújtó személy a szabadalom megadására irányuló eljárásban nem ügyfél, e személyt az észrevétel eredményéről értesíteni kell.

A már megadott szabadalom pedig megsemmisítési kérelemmel „támadható”, méghozzá akár közvetlenül a szabadalom megadását követően. Szemben számos ország példájával, ahol a szabadalomnak a felszólalás alapján történő *post-grant* megvonása és a megsemmisítés éppen az eljáró fórumok szerint különül el, az Szt. alapján a megsemmisítési eljárás is az MSZH-nál kezdeményezhető. Az Szt. 42. §-a (1) bekezdésének *a*–*d*) pontjaiban meghatározott bármely okból elérhető a szabadalom – keletkezésére visszaható hatályú – megsemmisítése. A megsemmisítést bárki – ügyféli jogállással – kérheti a szabadalmassal szemben kontradiktórius eljárásban, bírósági felülvizsgálati lehetőséggel [Szt. 80–81. §, 53/A. § (3) bek. és 85. § (1) bek. *a*) pont].

Az észrevétel és a megsemmisítés jogintézményei mellett a hatályos Szt. rendjében aligha jutna „hely”, gyakorlatban is hasznos rendeltetés a felszólalás számára.

¹¹ 1895. évi XXXVII. törvény 33. §

¹² *Bobrovsky Jenő*: Szabadalmi jogunk 75 éve. In: A magyar iparjogvédelem 75 éve, szerk.: Himer Zoltán és Szilvassy Zoltán. Budapest, 1970, p. 7–30.

¹³ L. az 1983. évi 5. törvényerejű rendeletet a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény módosításáról

¹⁴ *Bobrovsky Jenő, Vékás Gusztáv*: A találmányi jogszabályok továbbfejlesztése. Újítók Lapja, 35. évf. 17. sz. (1983), p. 4–7.

¹⁵ *Ficsor Mihály*: Tízéves szabadalmi törvényünkről (I. rész). Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle, 1. (111.) évf. 1. sz., 2006. február, p. 21–40.

III. A FELSZÓLALÁS BEVEZETÉSE MELLETT FELSOROLT ÉRVEK ÁTTEKINTÉSE (ÉS CÁFOLATA)

3.1. A MIE munkabizottsága szerint a felszólalás bevezetését – egyebek mellett – az európai eljárási rendhez való közelítés indokolná. A munkabizottság kifejti:

„Magyarországon 2003. 01. 01. óta kétfajta magyar szabadalom van érvényben, az európai úton engedélyezett és az MSZH által megvizsgált és megadott magyar szabadalom. Az európai szabadalmak esetében lehetőség van a felszólalásra. A nemzeti úton megadott szabadalmak esetében ez jelenleg nincs meg, ami sérti az egyenlő elbírálás elvét.”¹⁶

Ezzel szemben felhozható, hogy a szabadalom megadására irányuló eljárás szabályozásában nincs harmonizációs kényszer, ilyesmi az ESZE-ből sem következik.¹⁷ Sőt, nem ritka a vizsgált európai és a nem vizsgált nemzeti szabadalom kettőssége sem (pl. Franciaország, Hollandia, Svájc esetében).

A szabadalom megadását megelőző felszólalás ritka Európa nemzeti szabadalmi eljárási rendszereiben. Ahol felszólalással találkozunk, az többnyire a szabadalom megadását követően megnyíló lehetőségként – *post-grant* rendszerben – jelenik meg, és intézményesítését gyakran az magyarázza, hogy a bírósági hatáskörbe tartozó megsemmisítés mellett meg kívánták teremteni az adminisztratív úton történő, vagyis a szabadalmi hatóságnál – a szabadalom megadását közvetlenül követő záros időtartamon belül – kezdeményezhető megvonás lehetőségét is.

Mivel szabadalmi ügyekben a hivatalból végzett érdemi vizsgálat és a felszólalási eljárás ugyanazokra a feltételekre és kizáró okokra vonatkozik, az európai szabadalmas költségelnyei a nemzeti eljárásban való „kiegyenlítése” nem vetődik fel úgy, mint a közösségi és a nemzeti védjegyek, illetve védjegyeljárások viszonylatában (lásd a 2.2. pontot).

3.2. A MIE munkabizottsága szerint a felszólalás bevezetése az MSZH munkáját is segítené, alaposabbá tehetné a vizsgálatot:

„A technika fejlődésének eredményeképpen, főleg a vegyipar, a gyógyszeripar és a biotechnológia területén egyre nagyobb számban születnek olyan találmányok, melyek csak speciális környezetben, speciális eszközökkel és berendezésekkel megvalósíthatók. Az ilyen találmányi bejelentések elbírálásakor sok esetben a hivatali elbírálónak nem áll rendelkezésére olyan eszköztár, amellyel nagy bizonyossággal meggyőződhetne arról, hogy a találmány teljesíti a szabadalmazhatósági kritériumokat. A bejelentő versenytársai viszont jellemzően rendelkeznek ilyen eszköztárral...”¹⁸

¹⁶ MIE, i. m. (2), p. 149.

¹⁷ Az Szt. alapjául szolgáló törvényjavaslat indokolása szerint sem volt szükségszerű az eljárási harmonizáció: az általános indokolás II. 2. pontja szerint „a szakasztolt bejelentési eljárási rend bevezetése is az [Európai Szabadalmi] Egyezmény logikájához igazodik, noha ez nem lenne szükségszerű”.

¹⁸ MIE, i. m. (2), p. 150.

A 2.2. pontból már kitűnt: az MSZH munkájának ilyen módon történő előmozdítására, a vizsgálat alaposságának fokozására szolgál hatályos jogunkban az észrevétel intézménye. A munkabizottság részéről azonosított gyakorlati igényeknek az észrevétel intézménye megfelel; nincs tehát szükség az *ex officio* vizsgálat felszólalás alapján történő megismétlésére.

Tévesnek tűnik az a munkabizottsági érv, amely a felszólalás előnyeként jelöli meg, hogy – szemben az észrevételt benyújtó személlyel – a felszólaló „*figyelemmel kísérik a felszólalása sorsát*”, hiszen az Szt. 71. §-ának (3) bekezdése értelmében az észrevételt benyújtó személyt az észrevétel eredményéről értesíteni kell.

3.3. A MIE munkabizottsága a felszólalás bevezetésétől a szabadalmak minőségének javulását is várna. Az állásfoglalás szerint a felszólalás

„...*jelentősen javítaná a megadott szabadalmak minőségét, ami növelné a szabadalmak iránti bizalmat. A versenytársak számára sokkal kiszámíthatóbb, biztonságosabb környezet teremtené.*”¹⁹

A 2.2. és a 3.2. pont egyaránt annak alátámasztására tett kísérletet, hogy a szabadalmi bejelentés alapos és kielégítő vizsgálatához szükséges információ észrevétel útján is a hatóság rendelkezésére bocsátható. Másfelől, a tapasztalatok szerint a felszólalás lehetséges éppenséggel kedvezőtlenül hat az *ex officio* vizsgálat alaposságára és minőségére, a közérdekvédelem érdekében megengedőbb gyakorlat alakulhat ki. Ez jól megfigyelhető az ESZH-ban uralkodó – és a közelmúltban emiatt keresztútba került – elbírálói felfogáson.²⁰

3.4. A MIE-munkabizottság állásfoglalása szerint a felszólalás bevezetése költségcsökkenéssel járna:

„*A felszólalás mint korábbi szűrő jelentősen csökkentené a megsemmisítési eljárások számát is, ami jelentős költségmegtakarítást eredményezhet a versenytársak számára, hiszen a megsemmisítési eljárás költségesebb, mint a felszólalási eljárás.*”²¹

Az MSZH hatósági statisztikai adatai²² viszont azt mutatják: a megsemmisítési kérelmek száma az elmúlt években rendre tíz alatt maradt. Számottevő megtakarítást tehát aligha hozhatna az, hogy a felszólalás bevezetése folytán csökkenne a megsemmisítési eljárások száma, még akkor sem, ha elfogadjuk azt a – valamelyest spekulatívnek tűnő – feltételezést, hogy a megsemmisítési eljárás szükségképpen költségesebb, mint a felszólalási eljárás. Ellenben a szabadalom megadására irányuló eljárás bizonyosan költségesebbé válna az érdemi vizsgálatot (legalább részlegesen) megismétlő új szakasz – a felszólalási eljárás – beillesztésével.

¹⁹ MIE, i. m. (2), p. 150.

²⁰ Az Európai Szabadalmi Szervezet Igazgatótanácsának Szabadalmi Jogi Bizottsága 2006. február 8-án tartott 28. ülésén vitatta meg a dán, a holland és a német delegáció e tárgyban készített vitairatát (*Notes on the patenting situation in Europe, CA/92/05*).

²¹ MIE, i. m. (2), p. 150.

²² Magyar Szabadalmi Hivatal – Tevékenységi jelentés, 2005, kézirat, Budapest, 2006. január

3.5. A MIE munkabizottsága szerint a felszólalás bevezetésével a szabadalom megadására irányuló eljárás „*időszükséglete*” nem nőne meg „*jelentősen*”.²³

Nem vitatott azonban, hogy a felszólalás elhúzná, az esetek túlnyomó részében indokolatlanul meghosszabbítaná a szabadalom megadására irányuló eljárást. A felszólalási időközt ugyanis azoknak a bejelentéseknek az esetében is ki kellene várni, amelyekkel szemben végül nem nyújtanának be felszólalást, amelyek tekintetében tehát még az sem volna elmondható, hogy nem történt „*időpocsékolás*”, mivel mindenkinek érdekében áll, hogy „*minél jobb minőségű szabadalmak szülessenek*”.²⁴

A szabadalom megadására irányuló eljárásban minden késedelem – és különösképpen minden indokolatlan késedelem – csökkenti, sőt, sértheti a jogbiztonságot, hiszen a késedelem folytán tovább tart a bizonytalan, függő jogi helyzet, amelyet csak a szabadalom megadása tárgyában hozott jogerős döntés zárhat le.

3.6. A MIE munkabizottságának állásfoglalása történeti okokra is hivatkozik, és utal arra: a felszólalás közel kilencven éven át létezett a magyar szabadalmi jogban.

Amint erről a 2.2. pontban szó esett, a magyar szabadalmi jog történetéből más tanulság is levonható. Ötven éven át bejelentési – érdemi vizsgálat nélküli – rendszerben lehetett felszólalással élni; később pedig az bizonyosodott be: elővizsgálat mellett nincs igény felszólalásra. Az 1980-as évek elején négyezres nagyságrendű (1982: 4245; 1983: 4545) szabadalmi bejelentés kapcsán kevesebb, mint 100 (55, illetve 26) felszólalás érkezett.²⁵

A mai bejelentési számok (2004: 2657, ebből nemzeti úton mintegy 800; 2005: 1275, ebből nemzeti úton kb. 750) mellett – még ha valamelyest magasabb felszólalási arányt feltételeznénk is a megváltozott gazdasági környezet miatt – legfeljebb évi 20-25 felszólalás volna várható.

Sokkal magasabb számot akkor se kapunk, ha a várható felszólalások számát az európai szabadalmi rendszer adataiból kiindulva próbáljuk megjósolni. Az ESZH előtt a megadott európai szabadalmak 5,4%-ával szemben szólnak fel²⁶ (bár azt már láttuk – a 2.2. pontban –, hogy az ESZE alapján a felszólalás rendeltetése eltér a nemzeti eljárásban benyújtható felszólalásától). Ebből kiindulva is csak legfeljebb évi 50 felszólalást prognosztizálhatnánk az MSZH-nál.

3.7. A MIE munkabizottságának javaslatai mindezekén túl alkotmányossági és gyakorlati szempontból is aggályosnak tűnnek.

Vizsgálandó volna, hogy a munkabizottság javaslata szerinti eljárási modell (önálló felszólalási eljárás belső jogorvoslattal, de külön bírósági felülvizsgálat nélkül) nem vetne-e fel

²³ MIE, i. m. (2), p. 151.

²⁴ MIE, i. m. (2), p. 151.

²⁵ Jelentés az Országos Találmányi Hivatal 1983. évi tevékenységéről. <http://tortenet.msz.hu/getdata87c.html#888>, p. 4.

²⁶ *Haeusser*, i. m. (8), p. 5.

alkotmányossági aggályokat [pl. az Alkotmány 50. §-ának (2) bekezdése, valamint 2. §-ának (1) bekezdése és 70/K. §-a alapján].

Tisztázni volna szükséges azt is, hogy a javasolt belső fórumrendszer kiépítéséhez szükséges személyi és egyéb feltételek rendelkezésre állnak-e, illetve megteremthetők-e az MSZH-nál.

S végül jogosnak látszó kételyek fűződnek ahhoz is, hogy a felszólalás bevezetésével előálló új intézményrendszer vajon kellően kihasznált volna-e.

Mindezek után aligha tűnik majd elszólásnak, ha – anélkül, hogy leszólnánk mindazokat, akik a felszólalás mellett szólnak – arra szólítunk fel ebben az értékes, többszólamú szakmai vitában, hogy mondjunk le a felszólalásról.